

Redakcja: Sławomir Poleszak (zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Szczepan Czarnecki, Spasimir Domaradzki, Łukasz Krzyżanowski, Sławomir Łukasiewicz, Damian Szacawa, Agata Tatarenko

Nr 1408 (148/2025) | 31.07.2025

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Spasimir Domaradzki

Bulgaria: zawłaszczanie państwa w cieniu euro

Za parawanem politycznej stabilności i międzynarodowego sukcesu związanego z zakończeniem procesu przystępowania do strefy euro, w Bułgarii postępuje konsolidacja „państwa zawłaszczonego”. Politycznie motywowany areszt burmistrza Warny Błgomira Kocewa ponownie doprowadził do społecznych protestów. Jednak jak dotąd nie są one w stanie powstrzymać procesu umacniania kontroli nad instytucjami państwowymi, który w praktyce najbardziej wzmacnia szarą eminencję bułgarskiej polityki – Deljana Peewskiego.

Areszt burmistrza Warny. 8 lipca został aresztowany burmistrz Warny Błgomir Kocew, który jest jednym z trzech burmistrzów dużych miast w Bułgarii rządzonych przez polityków z reformatorskiej koalicji Kontynuujemy Zmianę – Demokratyczna Bułgaria (*Продължаваме промяната – Демократична България*, KZ-DB). Komisja Przeciwdziałania Korupcji (*Комисия за противодействие на корупцията*, KPK) postawiła burmistrzowi zarzuty dotyczące korupcji i ustawiania przetargów na dostarczanie żywności do szpitali w Warnie. Kocewa zatrzymano wraz z trzema innymi osobami – dwoma radnymi oraz jednym przedsiębiorcą. Przeszukano również biura i domy oskarżonych. Czynności prowadzone w domu Kocewa w obecności jego ciężarnej żony i dwójki małych dzieci skrytykował pozarządowy Bułgarski Komitet Helsiński. Jak się później okazało, nakaz aresztowania Kocewa wydano kilka godzin po jego zatrzymaniu. Następnie Kocewa wraz z pozostałymi oskarżonymi przetransportowano do Sofii, gdzie sąd postanowił, pomimo braku przesłanek, o pozostawieniu oskarżonych w areszcie pod zarzutem udziału w zorganizowanej grupie przestępczej, nadużycia uprawnień i żądania łapówki. Sąd Apelacyjny zwolnił z aresztu jedynie przedsiębiorcę, którego zobowiązano do stawiania się na policji. Sam areszt oraz działania prokuratury i sądu wywołały społeczne protesty zarówno w Warnie, jak i w Sofii. Obserwatorami protestów, a także posiedzeń sądu byli ambasadorowie m.in. Francji, Wielkiej Brytanii, Niemiec. Istotny jest również fakt, że działania prokuratury oraz decyzje kolejnych instancji oparte są wyłącznie na sygnale podanym przez Płamenkę Dimitrową, której firma dotychczas konsekwentnie wygrywała przetargi na dostarczanie żywności do szpitali w Warnie. W 2024 r. po raz pierwszy oferta jej firmy została odrzucona.

Kontekst polityczny. Od zaprzysiężenia rządu Rosena Żeljazkowa w styczniu tego roku, w Bułgarii trwa proces konsolidacji kontroli Bojko Borisowa i Deljana Peewskiego, którym udało się stworzyć formalną koalicję rządzącą trzech ugrupowań: Obywatele na rzecz Europejskiego Rozwoju Bułgarii (*Граждани за европейско развитие на България – Съюз на демократичните сили*, GERB-SDS), Bułgarskiej Partii Socjalistycznej (*Българска социалистическа партия-Обединена левица*, BSP-OL) oraz Jest Taki Naród (*Има такъв народ*, JTN), która do kwietnia 2025 r. była wspierana głosami Aliansu na rzecz Praw i Wolności (*Алианс за права и свободи*, APS) Ahmeda Dogana, co gwarantowało większość w bułgarskim parlamencie. Obecnie partią zapewniającą większość parlamentarną jest ugrupowanie Deljana Peewskiego Ruch na rzecz Praw i Wolności – Nowy Początek (*Движение за права и свободи – Ново начало*, DPS-NP).

W tym samym czasie Peewski wykorzystuje swoją silną pozycję oraz kontrolę nad prokuraturą do opanowania struktur terenowych byłego Ruchu na rzecz Praw i Wolności (*Движение за права и свободи*, DPS) przez przyciąganie kolejnych polityków, zarówno krajowych, jak i samorządowych, z partii Ahmeda Dogana. Peewski doprowadził do zmiany struktury rządzącej koalicji, zmuszając Dogana do wycofania swojego poparcia dla rządu Żeljazkowa (-19 głosów) i zapewniając trwałość rządu głosami swoich posłów z DPS-NP (+29 głosów), *de facto* wzmacniając parlamentarne poparcie dla rządu do 131 głosów w 240-osobowym parlamencie.

Jednocześnie Borisow i Peewski konsekwentnie obsadzają kolejne instytucje i agencje państwowe, w których wybór w latach 2021-2024 został zablokowany na skutek kryzysu politycznego. 9 lipca 2025 r. kolegium prokuratorów Wyższej Rady Sądownictwa (odpowiednik KRS) uznało, że nie ma konieczności dokonywania wyboru

nowego pełniącego obowiązki prokuratora generalnego, pozostawiając Borisława Sarafowa na tym stanowisku do czasu wyboru nowego prokuratora generalnego. Sarafow pełni tę funkcję od 2023 r., a decyzja o jej kontynuacji spotyka się z krytyką, że w ten sposób sam KRS łamie obowiązujące prawo. W celu zapewnienia sobie przychylności aparatu siłowego, w lutym 2025 r., większością głosów rządzącej koalicji, parlament przegłosował podwyższenie wynagrodzeń pracowników służb mundurowych.

Celem ataków politycznych jest również burmistrz Sofii Wasil Terziew, którego w wyborach poparły KZ i DB. W maju protesty pracowników transportu miejskiego sparaliżowały Sofię na kilka dni. Borisow wykorzystał ten fakt do podkreślenia politycznej słabości Terziewa, po czym rząd przeznaczył środki, które zakończyły blokadę transportu publicznego. Z kolei 21 lipca Naczelny Sąd Kasacyjny (*Върховен касационен съд*, NSK) uznał dziennikarza Borisa Mitowa oraz stronę internetową Mediapool.bg za winnych pomówienia sędziego Swetlina Mihajłowa, mimo że publikowane jego temat w 2018 r. materiały zostały oparte na powszechnie dostępnych i znanych faktach. Na mocy wyroku dziennikarz oraz Mediapool muszą zapłacić odszkodowanie w wysokości 56 tys. lewów (ponad 110 tys. złotych) oraz pokryć koszty procesu. Szeroko komentowany w bułgarskich mediach wyrok określany jest jako strategiczny pozew przeciwko partycypacji publicznej (SLAPP), którego zadaniem jest uciszenie dziennikarzy i sterowanie tematami w debacie publicznej.

Dwie opozycje. Obecnie opozycja parlamentarna składa się z czterech partii. Prorosyjskie i nacjonalistyczne Odrodzenie (*Възраждане*) kwestionuje geopolityczną orientację kraju, promując narrację rosyjską. Populistyczne ugrupowania Wielkość (*Величие*) oraz Moralność, Jedność, Honor (*Морал, единство, чест*, MECZ) Radostina Wasilewa okazjnie wspierają kolejne wota nieufności wobec rządu Żelazkowa, które w praktyce pozostają bez szansy na powodzenie.

Z kolei reformatorska koalicja KZ-DB nie jest w stanie wyjść z politycznej defensywy. Ponadto na przeszkodzie do stworzenia wspólnego frontu wobec Borisowa i Peewskiego stoją głębokie podziały geopolityczne i ideologiczne między ugrupowaniami nacjonalistycznymi i reformatorskimi. Pilnym wyzwaniem dla KZ-DB jest odzyskanie politycznej wiarygodności. Negatywny wpływ na pozycję KZ-DB miała czerwcową afera związana z naciskami na burmistrzów niektórych sofijskich dzielnic dotyczącymi wyprowadzania środków publicznych, po której do dymisji podali się burmistrzowie z KZ dzielnic Mładost i Liulin. Po ujawnieniu nagrania do dymisji podał się również współprzewodniczący KZ i były premier Kiril Petkow, który złożył ponadto mandat poselski. Z kolei KPK wysunęła zarzuty także pod adresem zastępcy burmistrza Sofii Nikoły Barbutowa oraz przedsiębiorcy Petara Rafailowa. Również w tym przypadku sąd utrzymał i przedłużył ich areszt.

Wnioski. Powrót do władzy Bojko Borisowa oraz Deljana Peewskiego wprowadził Bułgarię w okres konsolidacji modelu, przeciwko któremu Bułgarzy protestowali w latach 2020-2021. W obecnej sytuacji politycznej rząd Żelazkowa stał się w praktyce tarczą ochronną, wzmacniającą interesy i pozycję w bułgarskiej polityce Deljana Peewskiego, znajdującego się na listach sankcyjnych Stanów Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii. Kończąc proces przejścia struktur i władz lokalnych z DPS, Deljan Peewski konsoliduje władzę jako przywódca najbardziej zdyscyplinowanego elektoratu politycznego. Pozostaje również *de facto* gwarantem stabilności politycznej i trwałości rządu.

Mechanizmy represji wobec polityków i przedsiębiorców niewspółpracujących z układem Peewski – Borisow mają na celu zastraszenie przeciwników politycznych i stłumienie społecznego sprzeciwu wobec rządzących elit. W obecnym kontekście politycznym nie należy postrzegać aresztu Kocewa jako skutku sprawnie funkcjonującego wymiaru sprawiedliwości, lecz jako przykład użycia wymiaru sprawiedliwości do rozprawienia się z przeciwnikami politycznymi na stanowiskach publicznych.

Sprawa Kocewa pokazuje, dlaczego dla modelu politycznego Borisowa i Peewskiego kluczowa jest kontrola nad urzędami i agendami rządowymi, które dostarczają możliwości szybkiego i skutecznego nacisku, tak jak w przypadku obecnych działań Komisji Przeciwdziałania Korupcji. Za sprawą aresztów obecne władze, a przede wszystkim stojący za nimi Bojko Borisow i Deljan Peewski, dążą do zastraszenia opozycji politycznej i dalszego konsekwentnego osłabiania KZ i DB.